

Stefan Moysa

"Der unverfügbare Gott : biblische
Erwägungen zur Gottesfrage", Pius
Merendino, Düsseldorf 1969 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 41/1, 201-202

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bawiony swego znaczenia, uszytywniony, w jakiś sposób zniewolony. Tę funkcję przypisuje autor również liturgii, a wskazując na zagrożenia, które z niej wypływają, nie ukazuje drogi wyjścia. Owszem uważa, że chrześcijaństwo będzie się w przyszłości obracało w kategoriach tego, co ukryte (*implicitum*), wskutek czego liturgia straci na znaczeniu.

Wreszcie ostatni rozdział wyraźnie stoi pod znakiem „teologii śmierci Boga” pojętej w dość skrajnej postaci. Jako rzecz samą przez się zrozumiałą uważa autor całkowite zniknięcie Boga ze sposobu myślenia i postępowania ludzkiego. To radykalne zaprzeczenie doprowadza jednak do odsłonięcia wszystkich bożków, powstaje „pusty środek”, który jednak nie przestaje działać inspirująco na myślenie religijne. Myśl autora jest zawila, ale nie wydaje się, jakoby traktował on ten pusty środek w sensie ontologicznym, lecz tylko w znaczeniu fenomenologicznym. Uważa w każdym razie, że wszelkie dowody na istnienie Boga są pozbawione podstaw, a dojście do Boga istnieje tylko przez myślenie paradoksalne i pewnego rodzaju myślenie kontemplatywne.

Nie miejsce tu przeprowadzać dyskusję z poglądami autora. Uznając całkowicie, że teologia „śmierci Boga” postawiła liczne i ważne problemy, nie wydaje się, aby podane rozwiązania mogły służyć ożywieniu i wzbogaceniu dzisiejszej religijności. Przeżyć „śmierć Boga”, doprowadzić do zatarcia wszelkich Jego śladów w widzialnej rzeczywistości, aby potem odnaleźć Go w ukrytej kontemplacji, nie jest ani wskazane dla wierzących, ani atrakcyjne dla tych, którzy Boga poszukują i znaleźć Go nie mogą czy nie chcą. Ukazanie Boga żywego, zbawiającego człowieka przez swoje czyny i słowa, Boga Biblii, a także Boga zbawiającego świat w historii pobiblijnej, której wycinkiem jest historia świata współczesnego, wydaje się drogą bardziej płodną i skuteczną.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

R. Pius MERENDINO, *Der unverfügbare Gott. Biblische Erwägungen zur Gottesfrage*, Düsseldorf 1969, Patmos-Verlag, s. 156.

Punktem wyjścia dla zebranych tu ośmiu rozważań rekolekcyjnych jest doświadczenie religijne współczesnego człowieka. Sporo bowiem ludzi i to niekonięcznie zdecydowanych ateistów, żywi podświadomie nieraz przekonanie, że Bóg żywy, którego głosił Jezus, który zna swoje dzieci i opiekuje się nimi, nie jest w ogóle rzeczywistością, a w najlepszym wypadku milczy i ukrywa się. U podstaw takiego doświadczenia, które istniało zawsze, ale dziś jest szczególnie silne, leży fakt, że świat rządzi się swoimi prawami, pozostawiony jest ludzkiej wolności i Bóg normalnie w jego sprawę nie ingeruje, pozostawiając to człowiekowi. Świat zachowuje się więc nietytycznie i to jest cena, którą musi zapłacić za swoją wolność.

Nie znaczy to jednak, aby w rzeczywistości świat nie był całkowicie zależny od Boga. Tę zależność jednak można jedynie odczytać w wierze słowu Bożemu, które ukazuje Boga transcendentnego i immanentnego zarazem i które odkrywa człowiekowi sposób działania Bożego w historii. Aby tę wiarę ożywić autor stawia czytelnikowi przed oczy szczególne momenty historii zbawienia, w których działanie Boże okazuje się bardzo wyraźnie. Są to momenty dotyczące powołania człowieka. Szczegółowo, w oparciu o najnowszą wiedzę egzegetyczną o Pięcioksięgu, Merendino analizuje powołanie Mojżesza jako proroka, zwracając również uwagę, w jaki sposób jest ono naświetlone przez różne źródła wchodzące w skład Pentateuchu. Jahwiści np. zwraca uwagę na ukryte działanie Boże w historii zbawienia ludu izraelskiego, działanie, którego Bóg dokonuje za pośrednictwem Mojżesza. Elohiści natomiast bardziej podkreśla transcendencję Bożą i Jego świętość.

Większość swoich rozważań poświęca autor powołaniu uczniów przez Jezusa. W tym powołaniu ukazuje się sens właściwego naśladowania Jezusa. Nie cho-

dzi o oddzielenie ucznia Chrystusowego od świata i tylko moralne naśladowanie cnót Jezusa, ale o prawdziwe uczestnictwo w Jego posłannictwie i o rozszerzanie Królestwa Bożego. To uczestnictwo wymaga zaparcia samego siebie, koniecznego dla urzeczywistnienia Bożego dzieła zbawienia.

Ostatnie rozważanie poświęcone jest modlitewnej postawie człowieka, jaka ckażuje się w Piśmie św. Jest to postawa otwarta wobec słowa Bożego, postawa słuchania i gotowości, by uczestniczyć w dziele zbawienia, które Bóg we mnie dziś urzeczywistnia.

Znaczenie książki jest znacznie większe niż zwyczajnych nauk rekolekcyjnych. Wskazuje ona drogę do przezwyciężenia kryzysów powodowanych poczuciem nieobecności Boga w dzisiejszym świecie i stanowi tym samym odpowiedź na problemy postawione przez różne „teologie śmierci Boga”. Niedopowiedzianą konkluzją autora jest, że to przezwyciężenie nie może być osiągnięte na drodze fałszywego dostosowania się do tych prądów, rozpięnięcia się poczucia Bożej transcendencji i pionowego wymiaru człowiek-Bóg w wymiarze horyzontalnym człowiek-człowiek. Prawdziwe rozwiązanie problemu natomiast leży w słuchaniu słowa Bożego, śledzeniu działania Boga w historii zbawienia i odkryciu własnego miejsca w tej historii, aby móc odpowiedzieć na apel Boga zawsze żywego dla człowieka, który tylko nie zamyka dobrowolnie swoich oczu na Jego istnienie i działanie.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

R. SCHNACKENBURG, A. VÖGTLE, H. SCHÜRMAN, F. MUSSNER, H. FRIES, H. SCHLIER, *Le message de Jésus et l'interprétation moderne. Mélanges Karl Rahner*, Paris 1969, Les Editions du Cerf, s. 235.

Z okazji 60-lecia urodzin Karola Rahnera wydali jego uczniowie obszerną dwutomową księgę pamiątkową, w której poruszone są niemal wszystkie aktualne zagadnienia współczesnej teologii związane w jakiś sposób z jego zainteresowaniami¹.

Dzieło Rahnera jest znane i cenione również w krajach języka francuskiego, gdzie przetłumaczono i nadal tłumaczy się większość jego prac mających szersze znaczenie. Wydawcy recenzowanej książki pragnęli, aby i w tych krajach wspomniana rocznica nie minęła bez echa. Zamiast jednak przetłumaczyć całą księgę pamiątkową, która zawiera szeroki wachlarz tematów niekoniecznie interesujących francuskiego czytelnika, dokonano daleko idącego wyboru zatrzymując jedynie prace tematycznie do pewnego stopnia ze sobą związane i posiadające również ogólniejsze teologiczne znaczenie. Jak wskazuje tytuł tego wyboru chodzi o prace egzegetyczne i teologiczne, ściśle z egzegezą związane, a dotyczące współczesnej interpretacji Chrystusowego posłannictwa. Pierwsze trzy studia dotyczą związku kerygmatu Chrystusa z Jego drugim przyjściem czyli paruzją. Schnackenburg, wychodząc ze świadomości pierwotnego Kościoła, w którym było żywe oczekiwanie drugiego przyjścia, wyciąga ważne wnioski dla eschatologicznego aspektu przepowiadania dzisiejszego Kościoła. Jego zadaniem jest przedstawienie paruzji nie tylko jako kresu historii, ale jako wydarzenia oświetlającego cały jej sens, który znajduje się w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa.

Drugie studium o psychologii Jezusa jest ściśle związane z problemem paruzji, gdyż centralnym punktem jest w nim wytłumaczenie słów Jezusa dotyczących Jego nieznamości końca świata (Mk 13, 32; Mt 24, 36) i pogodzenia tej nieznamości z Jego świadomością synostwa Bożego. Autor stawia szereg delikatnych problemów, ale czyni to w sposób naukowy a zarazem

¹ *Gott in Welt. Festgabe für Karl Rahner*, Freiburg-Basel-Wien 1964.